

FARSKÝ LIST

13. máj – 19. máj 2024, číslo 548

Gréckokatolícka cirkev, farnosť Čičava, Čičava 38, 09301

Tel.: 0911/711488, o.martinlaban@gmail.com

Môj život sa totálne zmenil. Všetko sa začalo jednou otázkou kňaza. Vyrastala v osade na východnom Slovensku, vyštudovala vysokú školu a dnes evanjelizuje Rómov. Nikola Bilá z Gréckokatolíckej rómskej misie

Pochádza z rómskej osady v Snakove v okrese Bardejov. Jej život sa pred rokmi zásadne zmenil. Začala sa zaujímať o Boha, podala si prihlášku na vysokú školu a chcela pomáhať aj ďalším Rómom. Dnes má 25 rokov, pôsobí v Gréckokatolíckej rómskej misii, spolupodieľa sa na evanjelizácii v osadách a pracuje s deťmi. Je aj vedúcou rómskej gospelovej kapely Av manca (Pod' so mnou). Aj napriek svojmu vysokoškolskému vzdelaniu a novým možnostiam sa rozhodla zatiaľ zotrvať v rómskej osade.

„Je čas, keď zostávame, a čas, keď odchádzame. Viem, že moje miesto je byť tam, kde ma usadí Boh, a preto som zatiaľ doma. Som za to, aby sa z osady vychádzalo,“ povedala v rozhovore pre Svet kresťanstva. Opisuje, ako po celý život zápasila so svojou identitou, ako musela napokon prijať, že je Rómka, a aj odpustiť majorite, ktorá ju diskriminovala.

Ako vyzerá evanjelizácia v rómskej osade?

Prichádzame ako kapela, rozložíme si aparáturu a na začiatku sa snažíme zahrať rýchle piesne, aby to ľudí pritiahlo. Lepšie je, keď spievame aj v rómčine. Musí tam byť dynamickosť, nemôže to byť ako na koncerte, kam si prídu len niečo vypočuť. Pokračujeme svedectvom, krátkym slovom, modlíme sa. Väčšinou je s nami aj kňaz, ktorý to celé uvedie.

Ako na to reagujú Rómovia?

Majú očakávania. Keď vidia rozloženú aparáturu a hudobné nástroje, tak si myslia, že bude nejaká zábava. (Úsmev.) Väčšinou sú prekvapení z toho, čo hráme. Svedectvá, ktoré im hovoríme, ich zaujímajú a zamyšľajú sa, že je to niečo iné než to, čo poznajú doma. Niektorí sa aj na niečo opýtajú, zapájajú sa.

Alebo len počávajú a pozerajú sa ako diváci.

Predstavíme sa im a neskôr je to už o ďalších menších aktivitách – ak to myslia vážne a rozhodnú sa pokračovať s nami. Je potrebné, aby k miestnym do osád prišlo čo najviac Rómov, ktorí hovoria o tom, čo Boh urobil v ich živote a môže urobiť aj v ich. Toto funguje. Ešte lepšie je, ak sa im to povie po rómsky, to na nich zapôsobí.

Aké je vaše svedectvo? Čo rozprávate v rómskych osadách?

Môj život sa totálne zmenil. Na začiatku strednej školy som mala partiu, v ktorej sa popíjalo, tancovalo, a bola som vtedy veľmi závislá od seriálov. Bavila ma hudba, ale vtedy som ešte nevedela hrať ani spievať. Vyjadrovala som sa neslušne, môj slovník bol zlý. A potom sa to výrazne zmenilo.

Čo sa stalo?

Do Snakova prišiel kňaz, ktorý mal záujem pracovať s Rómami. Ja som si vravela: To fakt? Pre mňa bol kňaz ako nejaký svätý a vzdialený človek, s ktorým sa nemôžem porozprávať osobne. Mala som plno otázok: Kto je Boh? Prečo stvoril svet? Prečo zhešili Adam s Evou? A podobne. Keď som prišla na prvé stretnutie s kňazom, sadla som si úplne dozadu, on si ma všimol. A na konci, keď sme už odchádzali, sa ma spýtal: Ahoj, ty sa ako voláš? Ako si sa dnes mala? Bol prvý človek, ktorý sa ma na to opýtal, dovtedy som takú otázku nikdy nepočula ani od svojich najbližších, ani od kamarátov. A toto ma dostalo. Bol tam zrazu niekto, kto mal záujem, všimol si, že som tam. Ale aj napriek tomu, že som už nejaký čas chodila na stretnutia, stále som žila ako dovtedy.

Kedy sa to zlomilo?

Keď som absolvovala kurz Filip, vtedy som počula vo vnútri volanie: Pod'. Ale ani vtedy som ešte niektoré veci nezanechala. V spoločenstve som deväť rokov a len posledné štyri roky skutočne žijem a vidím zmysel života. A ľudia si to všimli – že som iná. Pýtali sa ma, ako je to možné. Keď sa ma niekto pýta, koľko mám

rokov, tak hovorím: štyri. Lebo len toľko rokov skutočne vidím a vnímam tento svet. Som tu, mám určitú úlohu, vzťah s nebeským Otcom na zemi. A to som predtým nemala.

Absolvovali ste vysokú školu v odbore predškolská a elementárna pedagogika. Malo na rozhodnutie ísť ďalej študovať vplyv aj spoločensť?

Aj to. Ale mne by nestačilo, že som ukončila strednú školu v odbore sociálny výchovný pracovník. Videla som, že všade v práci už vyžadovali aspoň prvý stupeň vysokej školy, maturita nestačila. A niekde vo mne bola stále dievčenská túžba byť učiteľkou. Rozmýšľala som aj o teologickej fakulte. Ale potom mi jeden stredoškolský učiteľ povedal, že ma vidí ako učiteľku, ktorá hrá na gitare a spieva deťom. Vtedy som si uvedomila, že je to môj tajný sen. Avšak predstava, že rómske dievča sa z osady dostane na fakultu, bola nepredstaviteľná a nemožná. Hovorili mi, že je to ťažké a že sa to nedá.

Kto vám to hovoril?

Rómske aj nerómske rovesníčky.

Čo na to rodičia?

Rodičia najskôr nechceli, aby som išla študovať. (Úsmev.) Neboli s tým stotožnení, chceli, aby som si našla prácu. Presvedčila som ich, že to myslím vážne. Rodičia si mysleli, že to v polovici nechám, že si nájdem priateľa, zabalím to a tam sa to skončí. Ale videli, že je to iné, a potom ma v tom už podporovali.

Boli na vás určite hrdí, v rómskej osade nie je ešte bežné ani stredoškolské vzdelanie a vysokoškolské vzdelanie je len ojedinelé.

Už sa to začína rozbiehať. Mali sme v osade aj ekonómku s vysokou školou a ja som bola druhá na vysokej. V rámci okresu Bardejov je však zatiaľ ešte veľmi málo takých, ktorí majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Ako vás na vysokej škole vnímali spolužiaci?

Rómskych vysokoškolákov je stále málo.

Keď sme nastúpili na vysokú školu, so mnou tam bolo ešte jedno rómske dievča, boli sme kamarátky. V škole to bolo náročné. Dávali mi pociťovať, že som iná. Myslela som si, že Prešov je väčšie mesto ako Bardejov, že to nebudem nijak pociťovať.

Boli ste vzdelanostne na rovnakej úrovni ako ostatní vysokoškoláci, dostali ste sa tam rovnako vlastným úsilím, a predsa ste od nich cítili odstup?

Ja som sama do školy ani nechcela chodiť, len s kamarátkou. Keď nemohla prísť, vrela som jej: To nemyslíš vážne. Keď sme niečo zažívali spolu, tak to bolo dobré, vedeli sme sa namotivovať. Ale sama?

Nenašiel sa tam nikto, kto by sa s vami normálne bavil?

Po štyroch rokoch sa objavila spolužiačka, ktorá bola iná. Jej sme sa pýtali na rovinu, či nemá problém, že sedí v kaviarni s Rómkami. Spolužiačka na nás videla, že žijeme realitu kresťanstva. Aj ona chcela spoznať Boha, ktorého poznáme aj my, vždy po takom niečom túžila. Tak sme si začali budovať vzťah. Neskôr sa nás aj opýtala, či sme z nej cítili nejaký odstup alebo diskrimináciu.

A cítili ste?

Áno. Najnáročnejšie na štúdiu neboli úlohy, ale to, ako sa na nás ostatní pozerali, ako sa s nami rozprávali.

Nesnažili sa vás spoznať? Neocenili, že chcete mať vysokoškolské vzdelanie aj napriek tomu, že ste Rómkou?

To áno. Ale človek cíti, kedy je to vnímané naozaj alebo len tak navonok. Na vysokej škole boli budúce učiteľky, ktoré môžu mať v triede rómskych žiakov. Niektorí to majú napočúvané od mala, že Rómovia, Cigáni sú takí a takí. A keď sa s nimi stretnú v realite, konflikt sa začína, hneď ich odpíšu. Keď som bola na praxi v škole a mala som rúško, vtedy deti nespoznali, že som Rómkou. Bolo tam rómske dievčatko, na ktoré deti vykrikovali, že smrdí. Prišla za mnou a ja som nevedela, ako mám zareagovať, veď sama som Rómkou. Čo teraz poviem? Pokúšala som sa to deťom vysvetliť, ale reakcia bola aj tak, že fuj. Pokiaľ tie deti nepočujú niečo pozitívne alebo nemajú dobrú skúsenosť s Rómami, tak nevedia, že to môže byť inak.

Ako vplývajú na Róma takéto situácie, ktoré zažíva od malička?

Mala som s tým veľmi veľký problém, asi väčší ako moja kamarátka. Keby som ju nemala pri sebe, ukončila by som štúdium hneď na začiatku. Moja ďalšia kamarátka z osady, ktorá študovala na vysokej

škole v Bratislave, taký problém nemala. Čím ďalej sa ide na západ, tým sa to menej rieši.

Mali ste veľký problém vyrovnávať sa s diskrimináciou?

Len čo som pocítila nezáujem, diskrimináciu, tak som urobila dva kroky dozadu a chcela som sa vzdať. Tam ozaj musel prísť Boh a povedať mi, že ma chce ako Rómku. Chcel, aby som sa narodila v osade, a mám byť hrdá, že som Rómka. Začala som sa modliť a Boh ma naozaj od toho oslobodil a potom som už napríklad nemala problém postaviť sa pred spolužiakov a učiť ich v rámci seminára. Už ma to potom nebolelo. Menejcennosť som už nepocítovala, bola som sama sebou. Povedala som si, že už nebudem riešiť, čo si kto myslí, už to nebola moja starosť. Keď nepríde pravda, človek nedosiahne v živote nič.

Pravdou myslíte sebak prijatie?

Áno. Je veľmi dôležité, aby sme prijali samých seba takých, akí naozaj sme, a zároveň odpustili tým, ktorí nám dávali pocítiť menejcennosť. Odpustenie a prijatie so sebou prinášajú slobodu.

Kde sa cítite najľahšie?

Tu, v Gréckokatolíckej rímskej misii, keď som medzi svojimi, medzi kresťanmi, v rámci spoločenstva. Ale ľahšie sa už cítim popravde všade – po prijatí identity, na ktorej Boh stále pracuje, a po odpustení. Veľmi výrazne sa to zmenilo a o tom som aj svedčila. Nehanbím sa za svoj jazyk ani hovoriť po rómsky, s čím som mala tiež problém.

Aktuálne pracujete pre Gréckokatolícku kresťanskú misiu. Akú šancu máte zamestnať sa ako rómska učiteľka?

Závisí to od regiónu, ale aj od známostí. Keď ich nemám, je veľká pravdepodobnosť, že nedostanem miesto len preto, že som Rómka. V klasickej škole nemôžeme rozprávať o Pánu Bohu. Povedala som si, že teraz som učiteľkou slova – učím, ale inak. Napríklad biblický príbeh môžem učiť pedagogicky, ale zároveň ho aj duchovne podať – deťom aj mladým, ktorým sa venujem. Viac ich navadiť a povzbudiť ich.

Neuvažovali ste sa za prácou presťahovať v rámci východu napríklad do Košíc, kde je pracovných možností viac?

Videla som potrebu byť tu v okrese Bardejov a poslúžiť tým, ktorí to potrebujú. Teraz dávam vážnosť tejto službe. Toto je pre mňa teraz dôležitejšie ako byť klasicou učiteľkou. Vysoká škola mi dala nielen to, že budem učiteľka, ale všetky znalosti a schopnosti, ktoré môžem ako pedagogička využiť aj v tejto misii.

Aké je vyrastať v rímskej osade? Bežnou predstavou je život v biednej chatrči, kde sa dá len ťažko fungovať.

Je to náročný život. Ale ako dieťa som to tak nevnímala. Veľmi záleží, ako sú na tom rodičia, ako rozmýšľajú, či otec pracuje a mama sa stará a ako podporujú deti v učení. Nebola som na tom zle, nechodila som špinavá, mali sme čo jesť, otec pracoval. Boli sme taká stredná vrstva v rámci osady. Nežilo sa mi ťažko, ale ako problém som napríklad vnímala, že som nemala súkromie, ani na učenie. Na osade bolo bežné, že do domu príde hocikedy hocikto, nezazvoní. Ale teraz to už tak nie je. Materiálne zabezpečenie som mala vo všetkom, až navyše. Lenže dieťa potrebuje predovšetkým záujem rodiča. U nás v Snakove sa veľmi veľa vecí výrazne zmenilo. Skoro všetci z mužov sú zamestnaní a na základe toho si mohli postaviť vlastné murované domy. Väčšina z nich je súčasťou Gréckokatolíckej rímskej misie, a tak vďaka spoločenstvu sa im zmenil a mení pohľad na vieru, vzťahy v rodine a na vzdelanie. Komunikácia v rómskych rodinách je ťažká v tom, že sa rodiny medzi sebou málo rozprávajú. Nehovoria si slová: prepáč, prosím, ďakujem, mám ťa rád.

Hovorí sa pritom, že Rómovia sú emotívnejší.

To sa len hovorí, že myslia viac srdcom ako rozumom. Väčšina si myslí, že sú rodina, komunita, v ktorej sa majú navzájom radi, ale úplne to tak nie je. No keď sa ich opýtaš: Rozprávaš sa doma so svojím dieťaťom, hovoríš rodine, že ich máš rád? V tomto prostredí je veľmi náročné vyrastať. My sa toto snažíme dávať deťom na našich evanjelizačných stretnutiach. Učiť ich aj ich rodičov.

V čom bola vaša výhoda oproti iným deťom v osade?

Otec stále pracoval, a tak nás rodičia podporovali aj so sestrou v učení. Otcov otec nám stále hovoril, že

potrebujeme chodiť do školy, pýtal sa nás na známky a to nebolo v každej rodine. Úlohy som písala sama, chcela som vždy viac. Vždy som chcela mať kontakt so Slováckmi. A tak som ho aj mala, tým, že som bola v škole šikovnejšia, prišli za mnou a pýtali sa ma na zadania, ktorým nerozumeli. V škole som bola viac so Slováckmi ako s Rómami. A vtedy to Rómovia brali tak, že som viac ako oni. Navonok to možno vyzeralo, že sme so slovenskými spolužiačkami kamarátky, ale vo vnútri som tušila, že nie sme, prišli, len keď odo mňa niečo potrebovali. Na druhom stupni som sa stretávala s inými deťmi z okolitých osád, videla som, že to majú náročnejšie. Ony na mne tiež videli, že som iná, brali ma inak.

Aj Rómovia sa diskriminujú navzájom?

Áno, je to tak. Aj medzi Rómami je niekto väčší a niekto menší.

Aké je postavenie rómskej ženy? Očakáva sa od nej niečo po vydaní okrem starostlivosti o deti a

domácnosť? Ako sa na ňu dívajú, keď chce študovať?

Ženy sú poväčšine podceňované, neberú ich, že sú srdcom rodiny, ale skôr ako slúžky. Len čo sa žena vydá, prestane sa o seba starať. Ak má vzdelaného muža, ktorý vyšiel z bežnej mentality, je to iné. Veci sa menia a som svedkom toho, že keď prichádza Boh, menia sa aj vzťahy. A to ma teší. Učíme ženy na duchovných obnovách, aby prijali samy seba a nezanedbávali svoju vnútornú krásu.

Bývate stále v rómskej osade. Prečo tam zostávate?

Áno, pochádzam z osady, aj tam momentálne bývam. Je čas, keď zostávame, a čas, keď odchádzame. Viem, že moje miesto je byť tam, kde ma usadí Boh, a preto som zatiaľ doma. Som za to, aby sa z osady vychádzalo. Niektorí stále nevyšli z osady a nevedia, čo je vonku. A keď sú takí, ktorí sa obrátili a vyjdú z osady, tak mentalita a ľudia sa začnú meniť.

	Čičava	Komárany	Memík
Po	<i>Svätá mučenica Glykéria</i>		
13.5.	8.00 +Juraj (r.Husarová)		
Ut	<i>Svätý mučeník Izidor</i>		
14.5.		18.00 +Pavol, Anna, Pavol (r.Čandíková)	
St	<i>Prepodobný otec Pachómios Veľký</i>		
15.5.			18.00 +Viera (r.Veliká) + panychýda
Št	<i>Prepodobný otec Teodor Posvätený</i>		
16.5.	18.00 +Alžbeta (r.Gerová)		
Pi	<i>Svätý apoštol Andronik</i>		<i>Zdržanlivosť od mäsa</i>
17.5.			
So	<i>Piata zádušná sobota; svätý mučeník Teodot z Ankyry</i>		
18.5.	9.30 zádušná	8.00 zádušná	11.00 zádušná
Ne	<i>Nedela svätej Päťdesiatnice Zostúpenie svätého Ducha</i>		<i>Myrovanie</i>
19.5.	9.15 *ZBP Dušan, Mária (r.Víleníková)	11.00 *ZBP Martin (r.Kovčková) 50r.	7.30 *za farnosť

Úmysel modlitby: za mier na Ukrajine a vo svete.

Budúcu nedeľu je archieparchiálna odpustová slávnosť v Rafajovciach. Archijereskú liturgiu o 10.00 bude sláviť otec arcibiskup a metropolita Jonáš.